

Економічні та фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку: досвід ЄС*

І. Б. ДЕГТЯРЬОВАⁱ, О. І. МЕЛЬНИКⁱⁱ, Я. В. РОМАНЧЕНКОⁱⁱⁱ

У статті досліджено економічні й фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку. Розкрито значення економічних та фінансових інструментів у формуванні стратегій сталого розвитку регіонів та екологічної політики. Визначені індикатори сталого розвитку, що застосовуються на глобальному рівні та в країнах Європейського Союзу, визначено їх перелік для України. Запропоновано підходи до фінансування стратегій сталого розвитку в Україні. Обґрунтовано необхідність застосування кращих практик Європейського Союзу щодо формування системи економічних інструментів у рамках екологічної політики України та імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС у частині розбудови сталого розвитку, що, у свою чергу, сприяло б вирішенню складних еколого-економічних проблем регіонів.

Ключові слова: економічні інструменти, фінансові інструменти, сталий розвиток, ефективність, регіональний розвиток.

УДК 330.112.2

JEL коди: C22, G32, M41

Вступ. Інтеграція в європейську систему соціальних, економічних та екологічних відносин є одним із актуальних завдань та пріоритетів для України в контексті нещодавно підписаної Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом. Вивчення європейського досвіду формування стратегій сталого розвитку може забезпечити підприємствам України найбільші конкурентні переваги, особливо в контексті створення зони вільної торгівлі.

Це дослідження присвячене аналізу системи економічних та фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку у країнах ЄС. З огляду на це серед основних завдань України на сьогоднішній день є якомога швидке формування системи економічних та фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку як однієї із заповнених успішного розвитку країни.

Постановка проблеми. Застарілі технології, відсутність коштів для фінансування інновацій, висока енергоефективність вітчизняного виробництва негативно впливають на навколишнє природне середовище, погіршуючи його стан. Ці виклики призводять до того, що в екологічних системах відбуваються кардинальні зміни, що загрожує виникненням системних кризових явищ.

ⁱ Дегтярєва Ірина Борисівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

ⁱⁱ Мельник Ольга Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту Сумського державного університету;

ⁱⁱⁱ Романченко Яна Володимирівна, студент-магістрант факультету економіки та менеджменту Сумського державного університету.

* Стаття підготовлена під науковим керівництвом д.е.н., проф. Л. Г. Мельника.

Матеріал підготовлений та публікується за підтримки ДФФД України у рамках україно-білоруського проекту Ф54.5/005.

© І. Б. Дегтярєва, О. І. Мельник, Я. В. Романченко, 2014

Проблема забезпечення сталого розвитку безпосередньо пов'язана із цілим комплексом економічних та соціально-економічних факторів. Це означає, що параметри, які характеризують сталий розвиток, повинні включати як соціальний, так і економічний вектор. Причому в кожному з них надзвичайно важливу роль відіграють екологічні фактори для підтримки фізіологічних функцій людини або формування особистісних якостей «соціо».

Останніми десятиліттями впровадженню провідних європейських практик застосування економічних та фінансових інструментів формування сталого розвитку не приділялося достатньої уваги ні з боку держави, ні самими підприємствами. Отже, тема дослідження є своєчасною та актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою підвищення рівня конкурентоспроможності українських підприємств та необхідності пристосовуватися до нових умов ведення господарської діяльності необхідно змінювати стратегії фінансування та забезпечення сталого розвитку, знаходити найбільш ефективні комбінації економічних та фінансових інструментів, які можуть використовувати підприємства України. В економічній літературі питання економічного та фінансового інструментарію забезпечення сталого розвитку розглянуті у працях В. Боронос [2], І. Ваховича [4; 5; 7], О. Веклич [6], З. Герасимчук [7], Г. Дейлі [16], Дж. Фарлея [16], Т. Панайота [19] та ін.

Постановка завдання. Метою статті є визначення економічних та фінансових інструментів, які можуть бути використані для формування та впровадження стратегій забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Концепція сталого розвитку була прийнята у 1992 р. у Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (КОСР-92). У ній взяли участь голови, члени урядів і експерти 179 держав, а також представники багатьох неурядових організацій, наукових та ділових кіл.

На конференції ухвалено кілька важливих документів. Серед них – декларація Ріо з навколишнього середовища і розвитку; заява про принципи глобального консенсусу з управління, збереження і сталого розвитку всіх видів лісів; порядок денний на XXI століття – документ, орієнтований на підготовку світової спільноти до вирішення еколого-економічних і соціально-економічних проблем близького майбутнього.

Крім того, у рамках Конференції були підготовлені Рамкова конвенція про зміну клімату і Конвенція про біологічне різноманіття. Всі документи КОСР-92 ґрунтуються на концепції сталого розвитку. На конференції було прийнято визначення сталого розвитку, представлене в доповіді Міжнародної комісії, яку очолювала прем'єр-міністр Норвегії місіс Г. Х. Брунтланд.

Сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Терміну «сталий розвиток» властива певна внутрішня суперечливість. Вона полягає в тому, що в одному понятті об'єднані два слова, що мають внутрішньо-протилежний смисловий зміст: «стійкість» припускає деяку стаціонарність стану, а «розвиток» можливий лише за умови постійного виведення системи з такого стану. Таким чином, сталий розвиток за своїм внутрішнім змістом передбачає перманентне відтворення так званого стану гомеостазу (динамічної рівноваги) з періодичною зміною його рівня, при якому б відбувалося постійне вирішення суперечностей між внутрішніми компонентами системи, і зміна параметрів біосфери не виходила за межі катастрофічних трансформацій.

У центрі концепції сталого розвитку (СР) знаходиться збереження людини як біологічного виду і особистісний розвиток його як виду соціальної сутності. Проблема забезпечення сталого розвитку безпосередньо пов'язана з цілим комплексом економічних і соціально-економічних характеристик (виробництво національного доходу на душу населення; зайнятість населення; чисельність населення, що живе за межею бідності, рівень захворюваності; середня тривалість життя тощо). Це означає, що параметри, що характеризують сталий розвиток, повинні включати соціальний, економічний та екологічний вектори.

Не менш важливим є питання організації розроблення регіональної політики сталого розвитку. Для цього Україна повинна вивчати досвід провідних європейських країн.

Інструментарій фінансування та формування сталого розвитку. Загальна світова практика оперує такими основними механізмами фінансування сталого розвитку [17]:

- мобілізація фінансових ресурсів (зовнішні потоки приватного капіталу, офіційна допомога донорів, зобов'язання розвинених країн, фінансування міжнародних фінансових установ, зокрема Глобального екологічного фонду);
- вивільнення коштів (світове збереження різних видів ресурсів, списання непомірних боргів держав, скорочення видатків державного бюджету);
- податкові надходження (уведення нових невеликих податків).

Інституційно-організаційні джерела фінансування включають збільшення фінансування Глобальним екологічним фондом транскордонних екологічних проектів у регіонах. До цього ще можна віднести організацію зустрічей донорів на різних рівнях [18; 20].

Альтернативні джерела фінансування доповнюють традиційні джерела фінансування сталого розвитку. До таких належать обмін екологічними знаннями, запобігання фінансовим кризам та передача екологічно чистих технологій. Дуже важливими є інвестування в освіту, науку та професійну підготовку й впровадження нововведень в інформаційні технології.

Потреба ЄС у формуванні стратегії сталого розвитку потребує широкого переліку фінансово-економічних та інституціональних інструментів. Для цього ЄС активно використовує Стратегії сталого розвитку, програмний документ «Європа 2020», Фінансову рамкову угоду ЄС 2014–2020 та програму дій у галузі навколишнього середовища (I – 1973–1976, II – 1977–1981, III – 1982–1986, IV – 1987–1992, V – 1993–2000, VI – 2001–2012, VII – 2013–2020) [14].

Паралельно із прийняттям рамкового законодавства для забезпечення високого рівня охорони довкілля ЄС запровадив цілу низку інструментів охорони довкілля [1; 3; 11; 13; 15]:

- *LIFE* – фінансовий інструмент екологічного захисту, спрямований на сприяння розвитку, впровадження і оновлення екологічної політики та законодавства Співтовариства. У 2014 р. програма LIFE із навколишнього середовища надасть 238860000 євро на розроблення та впровадження новаторських відповідей на екологічні виклики в Європі, повідомили з Європейської комісії. Програма є частиною програми ЄС LIFE за період 2014–2020 рр. У наступні сім років вона надасть 2 592 млн євро на навколишнє середовище. Програма буде підтримувати більш ефективне управління, поширення інформації та підвищення обізнаності з питань навколишнього середовища.

- *Екологічні податки та мита*: з метою підвищення ефективності екологічної політики та забезпечення використання екологічних мит та податків відповідно до законодавства Співтовариства передбачено ряд податків, спрямованих на захист

навколишнього середовища. За даними Євростату, дохід від екологічних податків у країнах ЄС-27 у 2011 р. досягнув близько 302,9 млрд євро, або майже 6,2% від загальної суми доходів, отриманих від усіх податків і соціальних внесків, що засвідчує високу фінансову ефективність таких податків [6]. Екологічний податок стягується з кожної використовуваної фізичної одиниці речовини, щодо якої доведено, що вона дійсно спричиняє негативний вплив на навколишнє середовище. Дохід із таких податків становить близько 3% від загальноєвропейського ВВП і близько 7% від загальної суми, одержуваної за рахунок податків. Дохід, утворений від продажу дозволів у рамках системи торгівлі дозволами на викиди Європейського Союзу, становитиме 1 млрд євро (1,36 млрд дол. США) у вигляді фінансування 19 проектів, націлених на боротьбу зі змінами клімату. Фінансування розподіляється в рамках програми ЄС «NER 300» – найбільшої у світі програми, що передбачає фінансування інноваційних низьковуглецевих енергопроектів у промисловості та енергетичних секторах. У рамках цієї програми передбачено продаж 300 млн дозволів на викиди з резерву компаній-новачків, залучених для третього етапу системи торгівлі дозволами на викиди.

- *Угоди та договори про охорону довкілля*: спрямовані на покращання екологічних аспектів діяльності підприємств та впровадження методів сталого виробництва. Виділяють договори, повністю орієнтовані на регулювання охорони навколишнього середовища; договори, що містять окремі положення про охорону навколишнього середовища; договори, непрямо пов'язані з охороною навколишнього середовища.

- *Інтегрована політика зі зміни продукції, що виробляється* (Integrated product policy) – підхід до оцінки продукції на основі її життєвого циклу: будь-яка продукція так чи інакше викликає погіршення стану довкілля, наприклад, у результаті її виробництва, використання або утилізації. Комплексний підхід до продукції може звести таку дію до мінімуму шляхом аналізу усіх стадій життєвого циклу продукції і вжиття відповідних заходів там, де це найдієвіше. Основна мета – сприяння розвитку ринку екологічно безпечної продукції та стимулювання громадського обговорення відповідних питань.

- *Міжнародне управління та координація* (зокрема, через європейське Агентство з питань довкілля, Європейський тематичний центр із землекористування і просторової інформації, Європейський тематичний центр щодо визначення якості повітря і зміни клімату). В центрі уваги запобігання зміні клімату; запобігання втратам біологічного різноманіття і розуміння його просторової зміни; захист людського здоров'я і якості життя; використання й управління природними ресурсами і відходами.

- *Екомаркування продукції*: Екологічне маркування призначене для просування на ринку продукції з найменшим впливом на довкілля упродовж усього її життєвого циклу, а також для надання покупцям правильної, науково обґрунтованої інформації про вплив такої продукції на довкілля (наприклад, екологічне маркування знаком «Блакитний ангел» – національне маркування Німеччини і надійний показник того, що продукція є найбільш «дружною» до довкілля.

- *Система екологічного менеджменту EMAS* (The European Eco-Management and Audit Scheme) – найсуворіша міжнародна схема екологічної сертифікації з наявних: регулярне публікування заяв, перевірених незалежними аудитором, забезпечує прозорість схеми й вимагає активної комунікації як серед співробітників, так і за межами організації. Основна мета програми – сприяти поліпшенню характеристик навколишнього природного середовища за рахунок залучення компаній у процес активного управління навколишнім середовищем. Ця система спрямована також на

забезпечення постійного вдосконалення ефективності екологічної діяльності європейських організацій та забезпечення громадськості та зацікавлених сторін відповідною інформацією.

- *Екологічний аудит* – один із найважливіших інструментів для екоменеджменту, оскільки він надає надійні дані щодо розроблених політик і впроваджених програм. Основні види аудитів довкілля, що застосовують підприємства: аудит відповідності, аудит системи (власний стандарт організації або акредитований стандарт, зокрема ISO 14001), цільовий аудит (наприклад, аудит відходів).

- *Екологічні перевірки* – мінімальні критерії: забезпечення більшої відповідності, а також більшої одностайності у застосуванні та впровадженні законодавства Співтовариства щодо охорони довкілля шляхом надання мінімальних критеріїв організації, проведення, пост-контролю та опублікування результатів екологічних перевірок в усіх державах-членах.

- *Європейський реєстр викидів та перенесення забруднювальних речовин (PRTR – Pollutant Release and Transfer Register Regulation):* покращання громадського доступу до інформації про стан довкілля та сприяння запобіганню та зменшенню забруднення у довгостроковій перспективі.

- *Оцінка екологічних наслідків* впровадження планів та програм: проводиться з метою сприяння включенню екологічних аспектів на етапах розроблення та ухвалення планів та програм.

Ці ініціативи мають солідну фінансову підтримку відповідно до ухваленого на 2013 рік бюджету ЄС. Більше 46% від загальної суми спрямовано на забезпечення сталого розвитку (зайнятість населення, зростання та ін.), на охорону довкілля передбачені витрати на рівні 39,8% (сюди включаються витрати на сільський розвиток, захист навколишнього середовища, рибальство, ринкові витрати та пряма допомога) (рис. 1).

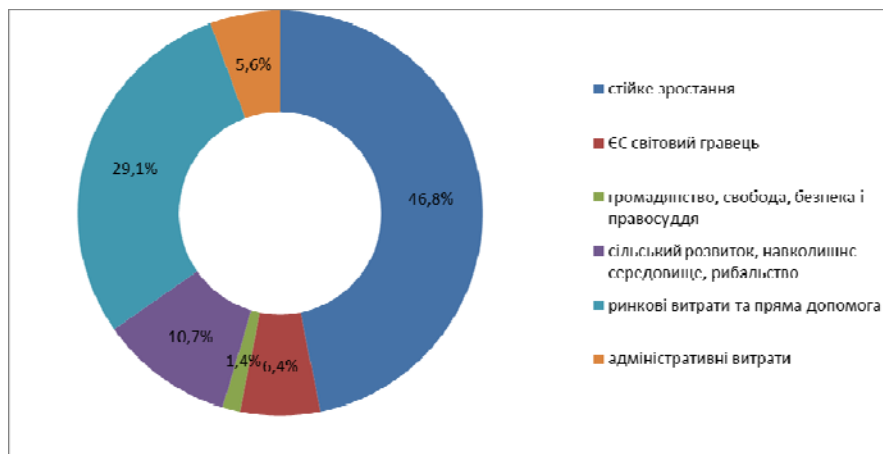

Рис. 1. Бюджет ЄС за 2013 рік [12]

Серед великої кількості економічних інструментів управління сталим розвитком регіонів можна виділити екологічні податки і тарифи на продукцію; фінансове сприяння; ринкові ліцензії; платежі; передача форм власності.

Особливості регіональної політики сталого розвитку в Україні. У законі України «Про Концепцію переходу України до сталого розвитку» визначені першочергові завдання регіональної політики сталого розвитку [10]:

- забезпечення збалансованого розвитку регіонів та мегаполісів на основі збереження їхніх структурних регіональних особливостей, природно-ресурсного потенціалу, господарсько-екологічної ємності;

- збалансований розвиток території у межах екологічного простору даного регіону, а також узгодження дій із розвитком інших регіонів України.

Політика регіонального розвитку має бути спрямована на розроблення і реалізацію власних концепцій переходу до сталого розвитку:

- досягнення природно-господарської збалансованості в соціально-економічному розвитку регіонів;

- формування регіонального господарського механізму, що відповідає основним цілям сталого розвитку держави;

- урахування особливостей, притаманних кожному регіону, своєрідності природно-ресурсних, географічних, історичних, економічних, соціальних та інших умов.

Реалізацію зазначених завдань можна перевірити за допомогою соціальних, економічних та екологічних індикаторів. У практиці використання індикаторів сталого розвитку ЄС можна назвати такі: 1) забезпечення високого і сталого рівня економічного зростання й зайнятості (ВВП на душу населення, валові і соціальні інвестиції (% ВВП), відношення кількості працюючих до кількості населення працездатного віку); 2) досягнення соціального прогресу, який би відображав потреби кожного громадянина (число дітей у сім'ях із доходом нижче прожиткового мінімуму; число дорослих, які не мають кваліфікації; число безробітних, жебраків, пристарілих; кваліфікація за віковими групами (починаючи із 19-річних); очікувана тривалість здорового життя чоловіків і жінок; рівень злочинності (відсоток розкритих злочинів)); 3) ефективність охорони навколишнього природного середовища (емісія парникових газів); протяжність періоду високої або середньої якості атмосферного повітря (кількість діб); річки з високою якістю води; нові забудови на землях, що раніше використовувалися; 4) обмеження використання природних ресурсів (накопичення відходів і управління ними) [8; 21; 22; 23].

На сьогоднішній день Україна орієнтується на такі соціальні індикатори сталого розвитку: життєвий рівень населення; якість людських ресурсів; захищеність життєдіяльності. Серед екологічних індикаторів необхідно зазначити якість атмосфери, гідросфери та літосфери. Економічними необхідно вважати: рівень економічного розвитку; характеристики споживання; фінансові ресурси, механізми та інструменти [9].

Висновки. Для України, яка прагне набути повноправного членства у Європейському Союзі, необхідно мобілізувати ресурси, також і ті, що потрібні для адекватного формування сталого розвитку. Для забезпечення просування до сталого розвитку важливо координувати, спрямовувати та цілеспрямовано використовувати зовнішню допомогу та напрацювання Європейського Співтовариства у використанні економічних та фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку. Для цього Україні необхідно розширити діалог та співробітництво із державами-членами ЄС та міжнародними фінансовими установами, проводити консультації із країнами Європейського Союзу щодо відповідного використання фінансових та економічних інструментів формування сталого розвитку.

Саме ці завдання стають сьогодні домінуючими у світлі адаптації законодавчої системи України до законодавства ЄС та запровадження досвіду ЄС щодо використання економічних та фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку.

Література

1. Білик, О. С. Екологічний менеджмент на промислових підприємствах України: зміст та сутність поняття [Текст] / О. С. Білик // Екологический менеджмент (Энергосбережение • Энергетика • Энергоаудит). – 2012. – № 12 (106). – С. 49–64.
2. Боронос, В. Г. Роль міжбюджетних трансфертів у забезпеченні стійкого розвитку економіки адміністративно-територіальних одиниць [Текст] / В. Г. Боронос // Вісник СНАУ. Серія: фінанси і кредит. – 2013. – №1. – С. 98–104.
3. Бут, Ю. С. Досвід країн Європейського Союзу щодо застосування фіскальних інструментів в екологічній політиці [Текст] // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс] / Ю. С. Бут. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=729>.
4. Вахович, І. М. Теоретико-методологічні засади формування та реалізації регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку : автореф. д.е.н. : спец. 08.00.05 “Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка” [Текст] / І. М. Вахович. – Одеса, 2008. – 35 с.
5. Вахович, І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації [Текст] : монографія / І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир’я, 2007. – 496 с. – Бібліогр. : С. 478–493.
6. Веклич, О. Як зашкодити екологічному оподаткуванню? : [Електронний ресурс] / О. Веклич // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – № 32. – 12 вересня 2014. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/finances/yak-zashkoditi-ekologichnomu-opodatkuvannyu-.html>.
7. Герасимчук, З. В. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону [Текст] : монографія / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович. – Луцьк : ЛДТУ, 2002. – 248 с.
8. Екологічне оподаткування: збірник наукових праць за результатами науково-практичних заходів / НДІ фінансового права [Електронний ресурс]. – К. : Алерта, 2013. – 198 с. – Режим доступу : http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/publications/NDI_Ekologichne_opodatkuvannya_030214_out.pdf.
9. Екоменеджмент у промисловій сфері. Основні характеристики, тенденції, переваги [Текст]. – Київ, 2012. – 40 с.
10. Національна парадигма сталого розвитку України ; за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. [Текст] – К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
11. Петрушенко, Ю. М. Підходи до фінансування сталого розвитку, засновані на участі місцевих громад [Текст] / Ю. М. Петрушенко // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р. ; за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2014. – Т.1. – С. 248–251.
12. Програма бюджету [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Європейської Комісії. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/budget/figures/2013/2013_en.cfm.
13. Якушенко, Л. Аналіз досвіду Європейського співробітництва щодо формування і втілення інституцій та інструментів екологічної політики. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Л. Якушенко. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/840/>.
14. Янишина, А. М. Інституційні і фінансові аспекти реалізації концепції сталого розвитку в Європейському Союзі [Текст] / А. М. Янишина // Економічний простір. – 2013. – № 74. – С. 63–72.
15. Aftab, Ashar, Hanley Nick, Baiocchi Giovanni. Integrated regulation of nonpoint pollution: Combining managerial controls and economic instruments under multiple environmental targets // Ecological Economics, Volume 70, Issue 1, 15 November 2010, Pages 24–33.

16. *Daly, H., Farley, J.* Ecological Economics: Principles and Applications. – Washington: Island Press, 2004.
17. *Hagbrink, Isabel* [editor]; *Ekman, Maria* [editor]; *Pakulski, Inge* [editor]. 2014. Carbon finance for sustainable development : 2013 annual report. Washington, DC : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/2014/05/19572832/carbon-finance-sustainable-development-2013-annual-report>.
18. *Harring, Niklas* Corruption, inequalities and the perceived effectiveness of economic pro-environmental policy instruments: A European cross-national study // *Environmental Science & Policy*, Volume 39, May 2014, Pages 119–128.
19. *Panayotou, Theodore.* Economic instruments for environmental management and sustainable development // *Environmental Economics Series Paper No. 16.* 1994 http://conservationfinance.org/guide/guide/images/40_panay.pdf.
20. *Ritchie, J., Dowlatabadi, H.* Understanding the shadow impacts of investment and divestment decisions: Adapting economic input–output models to calculate biophysical factors of financial returns // *Ecological Economics*, Volume 106, October 2014, Pages 132–140.
21. *Sinclar, M.* The expensive failure of the European Union Emission Trading Scheme. – London : TaxPayers Alliance, 2010. – 25 p.
22. *Sunderasan, Srinivasan.* Optimal pricing instruments for emission reduction certificates // *Environmental Science & Policy*, Volume 14, Issue 5, August 2011, Pages 569–577.
23. *Surayya, Teki.* Innovative Financial Instruments and mechanisms for financing forest restoration and mitigating climate change: select cases from India // *European Journal of Sustainable Development* (2012), 1, 2, 361–382.

Отримано 04.08.2014 р.

**Экономические и финансовые инструменты
обеспечения устойчивого регионального развития: опыт ЕС**

**ИРИНА БОРИСОВНА ДЕГТЯРЁВА*,
ОЛЬГА ИВАНОВНА МЕЛЬНИК**,
ЯНА ВЛАДИМИРОВНА РОМАНЧЕНКО*****

** кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики
и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-33-22-23, e-mail: irina.dehtyarova@gmail.com*

*** кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и кредита
Сумского государственного университета,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-33-22-23, e-mail: olgamel@mail.ru*

**** студент факультета экономики и менеджмента
Сумского государственного университета,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-332223, e-mail: romashechka.2013@mail.ru*

В статье исследованы экономические и финансовые инструменты обеспечения устойчивого регионального развития. Раскрывается значение экономических и финансовых инструментов в формировании стратегий устойчивого развития регионов и экологической политики. Определены индикаторы устойчивого развития, применяемые на глобальном уровне и в странах Европейского Союза, определен их перечень для Украины. Предложены подходы к финансированию стратегий устойчивого развития в Украине. Обоснована необходимость применения лучших практик

Европейского Союза по формированию системы экономических инструментов в рамках экологической политики Украины и имплементации Соглашения об ассоциации с ЕС в части формирования устойчивого развития, что, в свою очередь, способствовало бы решению сложных эколого-экономических проблем регионов.

Ключевые слова: экономические инструменты, финансовые инструменты, устойчивое развитие, эффективность, региональное развитие.

Mechanism of Economic Regulation, 2014, No 3, 18–27
ISSN 1726-8699 (print)

**Economic and Financial Instruments
for Ensuring Sustainable Regional Development: EU Experience**

**IRYNA B. DEHTYAROVA^{*},
OLHA I. MELNYK^{**},
YANA V. ROMANCHENKO^{***}**

^{*} C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-335774, e-mail: irina.dehtyarova@gmail.com

^{**} C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Finance and Credit, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: olgamel@mail.ru

^{***} Student, Faculty of Economics and Management, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: romashechka.2013@mail.ru

Manuscript received 04 August 2014.

This article explores economic and financial instruments for sustainable regional development. The article shows the value of economic and financial instruments in shaping strategies for sustainable regional development and environmental policies. It defines sustainable development indicators used globally and in the European Union. The article suggests sustainable development indicators for Ukraine. Approaches to financing sustainable development strategies in Ukraine are shown. It tackles the necessity of applying the best practices of the European Union in the formation of economic instruments system for Ukraine's environmental policy within the framework of Association with the EU regarding sustainable development. It would contribute to solving complex regional environmental and economic problems.

Keywords: economic instruments, financial instruments, sustainability, efficiency, regional development.

JEL Codes: C22, G32, M41

Figure: 1, *References:* 23

Language of the article: Ukrainian

References

1. Bilyk, O. S. (2012), "Environmental management of enterprises in Ukraine: contents and essence," *Ekologicheskyy menedzhment (Energoberezhniye • Energetika • Energoaudit)*, 12 (106), 49-64 (In Russian)

2. Boronos, V. G. (2013), "The role of intergovernmental transfers in ensuring sustainable development of the economy of administrative units," *Visnyk SNAU. Seriya: finansy i kredyt*, 1, 98-104. (In Ukrainian)
3. But, Yu. S. (2011), "The experience of the European Union in the use of fiscal instruments in environmental policy," *Efektivna ekonomika*, <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=729>. (In Ukrainian)
4. Vakhovych, I. M. (2008), *Theoretical and methodological bases of formation and implementation of regional financial sustainable development policy*, Odesa (In Ukrainian)
5. Vakhovych, I. M. (2007), *Financial policy of sustainable regional development: methodology development and implementation mechanisms*, Lutsk, Nadstyria. (In Ukrainian)
6. Veklych, O. (2014), "How to prevent environmental taxation?," *Dzerkalo tyzhnia*, 32, <http://gazeta.dt.ua/finances/yak-zashkoditi-ekologichnomu-opodatkuvannyu-.html> (In Ukrainian)
7. Herasymchuk, Z. V. and Vakhovych I. M. (2002), *Organizational and economic mechanism of regional development strategy formation and implementation*, Lutsk, LDTU. (In Ukrainian)
8. *Environmental taxation* (2013), Kyiv, Altera, http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/publications/NDI_Ekologichne_opodatkuvannya_030214_out.pdf (In Ukrainian)
9. *Environmental management in the industrial sector. Basic characteristics, trends, benefits*, (2012), Kyiv. (In Ukrainian)
10. *Ukrainian national sustainable development paradigm Ukraine*, (2012) (In Ukrainian).
11. Petrushenko, Yu. M. (2014), "Approaches to financing sustainable development, based on the participation of local communities," *Ekonomichni problemy stalogo rozvytku*, 1, 248-251. (In Ukrainian)
12. Budget Programme, (2013), http://ec.europa.eu/budget/figures/2013/2013_en.cfm. (In English)
13. Yakushenko, L. (2012), *Analysis of the European co-operation in forming and implementing institutions and instruments of environmental policy*, <http://www.niss.gov.ua/articles/840/> (In Ukrainian)
14. Yannshina, A. M. (2013), "Institutional and financial aspects of the implementation of sustainable development in the European Union," *Ekonomichniy prostir*, 74, 63-72. (In Ukrainian)
15. Aftab, A., Hanley, N., Baiocchi, G., (2010), "Integrated regulation of nonpoint pollution: Combining managerial controls and economic instruments under multiple environmental targets," *Ecological Economics*, 70, 1, 24-33. (In English)
16. Daly, H., Farley, J. (2004), *Ecological Economics: Principles and Applications*, Washington, Island Press. (In English)
17. Hagbrink, I., Ekman, M., Pakulski, I. (2014), *Carbon finance for sustainable development: 2013 annual report*, Washington, World Bank Group, <http://documents.worldbank.org/curated/en/2014/05/19572832/carbon-finance-sustainable-development-2013-annual-report> (In English)
18. Harring, N. (2014), "Corruption, inequalities and the perceived effectiveness of economic pro-environmental policy instruments: A European cross-national study," *Environmental Science & Policy*, 39, 119-128. (In English)
19. Panayotou, Th. (1994), "Economic instruments for environmental management and sustainable development," *Environmental Economics*, 16, http://conservationfinance.org/guide/guide/images/40_panay.pdf. (In English)
20. Ritchie, J., Dowlatabadi, H. (2014), "Understanding the shadow impacts of investment and divestment decisions: Adapting economic input-output models to calculate biophysical factors of financial returns," *Ecological Economics*, 106, 132-140. (In English)
21. Sinclair, M. (2010), *The expensive failure of the European Union Emission Trading Scheme*, London, TaxPayers Alliance. (In English)
22. Sunderasan, S. (2011). "Optimal pricing instruments for emission reduction certificates," *Environmental Science & Policy*, 14, 5, 569-577. (In English)
23. Surayya, T. (2012), "Innovative Financial Instruments and mechanisms for financing forest restoration and mitigating climate change: select cases from India," *European Journal of Sustainable Development*, 1, 2, 361-382. (In English)